

Josef Váchal a Pačejov

Málokdo proputoval tak důkladně Šumavu a to ještě v dobách, kdy šumavské cesty byly neschůdné a častá nepřízeň počasí do těchto končin mnoho lidí nelákala. Málokdo byl tak důvěrně zasvěcen do tajů šumavských močálů, jezírek a hlubokých lesů. Dával přednost putování o samotě, kvůli lepší soustředěnosti a otevřenosti očí i srdce. Byl obdivovatelem této krajiny, a proto převážná část jeho tvorby pochází odtud.

Josef Váchal - dřevorytec, řezbář a především originální knižní všemělec, jehož kompletní díla básníka-spisovatele, výtvarníka i tiskařského a knihařského mistra v jedné osobě, představuje vrchol literárního a výtvarného díla své doby. Byl to talent, ale zároveň satirik, mystik a velký provokatér. Pod maskou siláckých slov se však v jeho nitru skrýval něžný cit. Téměř ve veškeré výtvarné tvorbě vykresluje svět v ostrých kontrastech.

Josef Váchal se narodil 23.9.1884 v Milavčích u Domažlic, jako syn učitele Josefa Šimona Alše z Písku (byl bratrancem Mikoláše Alše) a selské dcery Anny Váchalové z Milaveč. Byl vychováván v Písku u prarodičů. Po neúspěšném studiu na gymnáziu v Písku se začal učit knihařem v Praze. Jeho strýc Mikoláš Aleš rozeznal jeho nadání a touhu po výtvarném umění. Doporučil mu soukromou krajinářskou školu Aloise Kalvody a Rudolfa Béma. Poté se začal učit v grafické škole Antonína Hevera základy grafických technik. Ač vyučený knihař se základy odborných škol, začal se věnovat „ po svém“, vlastní, ale bohužel málo chápané tvorbě.

Josef žil od roku 1898 v Praze. Tam se také seznámil v roce 1912 během všesokolského sletu s inteligentní, vzdělanou dívkou Marií Pešulovou, která pocházela z Pačejova čp. 63. Narodila se zde 2.12.1887 do rodiny kamenického mistra Ignáce Pešuly a matky Barbory, rozené Hlaváčové ze Strážovic čp.10. Ignác byl synem Václava Pešuly, který postavil obytný dům v Pačejově nádraží v roce 1878 na pozemku, který odkoupil od hospodářů z čp. 16 v Pačejově vsi. Do dnešní doby se říká domu „Pešulovna“. Marie absolvovala klášterní školu v Horažďovicích, byla také chovankou německého klášterního pensionátu v Kašperských Horách. Vyučovalo se tam nejen literárním předmětům, ale také hudbě a zpěvu. Zde se naučila hrát na citeru, na tradiční nástroj šumavských Němců. Dále navštěvovala obchodní školu. Pak působila jako vychovatelka v rodině příbuzného inženýra. Od roku 1912 pracovala jako účetní v pražské pobočce velkoobchodu s petrolejem a oleji.

Po necelé roční známosti byli Josef Váchal a Marie Pešulová oddáni dne 31.3.1913 v kostele na Královských Vinohradech v Praze. Poprvé s Mášou, s jeho velkou láskou, navštívili její rodný dům v Pačejově (v Olšanech), 1.6.1913. Byli velice mile a vlídně přijati rodiči, sestrami a bratrem Hynkem. Na další návštěvu přijeli na Vánoce 1913 a z Váchalova deníku můžeme vyčíst: „ Zkusili jsme cestou hodně zimy, nahražené však teplem lásky rodiny Pešulové a z úsměvů, které na rtech Máši vykouzli domov jí tak milovaný“. Další návštěvy věnovali výletům do okolí. Chodíval buď sám, potuloval se po lesích, ale i s Mášou a jejími sestrami. Navštěvovali Neprachovy, Velenovy, Lažany Defurovy, Maňovice. Byl šťastný, neboť byl milován svojí dobrou Mášou. Často mu také hrála na citeru a on ji rád naslouchal. Josef Váchal zde nacházel mnoho motivů pro svou výtvarnou práci. Znal prý mnoho zdejších historek, které dovedl znamenitě vyprávět přátelům, kteří za ním do Pešulovny docházeli.

Jejich šťastné, bezstarostné manželství netrvalo dlouho. V roce 1916 narukoval Váchal na italskou frontu, odkud se vrátil na podzim roku 1918.

Po devítiletém bezdětném manželství, jeho milovaná žena zemřela na Štědrý den v roce 1922 na vleklou tuberkulózu. Často na ni vzpomínal a v jeho korespondenci se objevuje nářek, jak strašně mu chybí. Příběh jejich vztahu byl námětem knihy „In memoriam Marie Váchalové“. Na její památku vytvořil obraz „Dřevorytceva domácnost“, kde je Váchal, za ním jeho žena Máša se svatozáří a v okně tvář Anny Mackové, (po smrti Máši jeho celoživotní družka). Josef Váchal zemřel ve Studeňanech, a je pochován v Radimi u Jičína. Pohřeb byl oficiální, protože Váchal byl jmenován (5 dnů před smrtí) zasloužilým umělcem.

V roce 2014 si na mnohých místech republiky připomínali 130. výročí narození Josefa Váchala a 45 let od jeho smrti. Tomuto umělci byla otevřena velká expozice jeho děl v září 2014 U Kamenného zvonu v Praze. Jeho dílo bylo k vidění ve výstavní síni v Masných krámech v Plzni - „ Josef Váchal – napsal, vyryl, vytiskl a svázal“. Pod tímto názvem byla vydaná k prodeji také publikace. Vystavovaná díla byla zapůjčena z 25 institucí a soukromých sbírek. Mezi nimi bylo také Muzeum Šumavy v Sušici.

Také u nás v Pačejově jsme si v loňském roce připomněli tato výročí výstavou „Život a dílo Josefa Váchala“. Je to umělec, který měl k Pačejovu vřelý vztah, a měli bychom si vážit toho, že i naše krajina ho inspirovala k výtvarné práci.

Zpracovala Božena Behenská
V Pačejově 16.3.2016

Čerpáno z literatury : Země zamyšlená
Muzeum Šumavy
Z deníku Josefa Váchala